

**Przygotowanie placówek wykonujących zadania
z zakresu interwencji kryzysowej
do udzielania pomocy ofiarom przestępstwa handlu ludźmi
oraz działania podejmowane przez te placówki w 2014 r.
w województwie mazowieckim**

Warszawa, październik 2015 r.

Spis treści:

Wstęp	3
1) Typy placówek biorących udział w badaniu	4
2) Kadra merytoryczna zatrudniona przez Ośrodki Interwencji Kryzysowej przy wykonywaniu zadań związanych z udzielaniem wsparcia i ochrony ofiar handlu ludźmi	6
3) Wyposażenie i przystosowanie obiektów do udzielania pomocy ofiarom przestępstwa handlu ludźmi.....	8
4) Doświadczenie kadry merytorycznej w zakresie pomocy ofiarom przestępstwa handlu ludźmi: charakterystyka odbiorców, formy udzielonego wsparcia, współpraca z innymi instytucjami	9
5) Przygotowanie ośrodków do wykonywania zadań z zakresu pomocy ofiarom handlu ludźmi	13
6) Działania dodatkowe prowadzone przez powiaty, w szczególności przez powiaty, które nie posiadają wyspecjalizowanych placówek skierowanych do ofiar handlu ludźmi.....	15
7) Wnioski	16
8) Placówki biorące udział w ankiecie.....	18
Załącznik nr 1. Ankieta: Przygotowanie ośrodków interwencji kryzysowej do udzielenia pomocy ofiarom handlu ludźmi oraz działania podejmowane przez placówki w 2014 r.	19

Wstęp

Koordinacja działań w zakresie zapobiegania handlowi ludźmi oraz wsparcia udzielanego ofiarom handlu ludźmi w ramach systemu pomocy społecznej w myśl art. 22 pkt. 15 *Ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej* należy do wojewody.

W sierpniu 2015 r. Wydział Polityki Społecznej Mazowieckiego Urzędu Wojewódzkiego przeprowadził badanie ankietowe dotyczące **przygotowania ośrodków interwencji kryzysowej oraz innych podmiotów wykonujących zadania z zakresu interwencji kryzysowej**, z terenu województwa mazowieckiego **do wykonywania zadań z zakresu udzielania wsparcia i ochrony ofiarom handlu ludźmi**. Wcześniej takie badanie przeprowadzono w 2011 roku.

Głównym celem badania było zdiagnozowanie przygotowania, potrzeb, a także doświadczeń ośrodków, oraz kadry merytorycznej zatrudnionej w jednostkach związanych z udzielaniem pomocy ofiarom handlu ludźmi, w zakresie udzielania efektywnego wsparcia tej grupie odbiorców.

W celu skutecznego zdiagnozowania potrzeb oraz doświadczeń poszczególnych jednostek, zaproponowano w kwestionariuszu ankiety te same zagadnienia, którymi posłużono się w badaniu w 2011 roku. Dodatkowo włączono pytanie o prowadzenie działalności profilaktycznej na terenie placówek udzielającym wsparcia ofiarom handlu ludźmi powiązaną z przeciwdziałaniem temu zjawisku. Ankieta składała się z następujących zagadnień:

1. typy placówek biorących udział w badaniu, udzielających wsparcia ofiarom handlu ludźmi;
2. kadra merytoryczna zatrudniona przez Ośrodki Interwencji Kryzysowej do wykonywania zadań związanych z ochroną ofiar handlu ludźmi, oraz przeciwdziałania temu zjawisku;
3. charakterystyka obiektów w zakresie wyposażenia i przystosowania do udzielania pomocy wybranym grupom, ofiarom handlu ludźmi;
4. doświadczenie kadry merytorycznej w zakresie udzielania pomocy ofiarom handlu ludźmi;
5. przygotowanie placówek do wykonywania zadań z zakresu pomocy ofiarom handlu ludźmi, oraz działalność profilaktyczna.

Wyniki uzyskane w trakcie badania znajdują swoje odzwierciedlenie w niniejszym opracowaniu.

1) Typy placówek biorących udział w badaniu

W myśl art. 5a Ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej prawo do świadczeń z pomocy społecznej w formie interwencji kryzysowej, schronienia, posiłku, niezbędnego ubrania oraz zasiłku celowego przysługuje cudzoziemcom, przebywającym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, w stosunku do których istnieje domniemanie, że są ofiarami handlu ludźmi.

Wydział Polityki Społecznej Mazowieckiego Urzędu Wojewódzkiego w sierpniu br. przesłał do prezydentów miast oraz starostów powiatów na terenie województwa mazowieckiego pismo z prośbą o udzielenie informacji na temat tego, czy i w jaki sposób na terenie ich miast/powiatów realizowane są zadania związane z udzielaniem wsparcia ofiarom handlu ludźmi. Do pisma dołączono kwestionariusz ankiety z prośbą o przekazanie jej do ośrodków interwencji kryzysowej lub innych podmiotów z terenu powiatu, wypełniających zadania z zakresu interwencji kryzysowej.

Wyniki przeprowadzonego badania wskazują, że **na Mazowszu działa łącznie 17 placówek** udzielających wsparcia osobom w sytuacji kryzysowej, m.in. ofiarom przestępstwa handlu ludźmi. Poniższa tabela ilustruje pełną nazwę i miejsce występowania Ośrodków Interwencji Kryzysowej wraz z podmiotem, który dany Ośrodek prowadzi¹.

Tabela 1. Zestawienie ośrodków interwencji kryzysowej wraz z podmiotem prowadzącym w województwie mazowieckim.

L.p.	Nazwa ośrodka	Podmiot prowadzący
1.	Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Warszawie przy ul. Dalibora 1	Miasto Stołeczne Warszawa
2.	Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Warszawie przy ul. 6 – go Sierpnia 1/5	Miasto Stołeczne Warszawa
3.	Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Ostrołęce	Miasto Ostrołęka
4.	Ośrodek Interwencji Kryzysowej funkcjonujący w ramach Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej	Miasto Płock

¹ Źródło: Na podstawie informacji uzyskanych z nadesłanych ankiet. Stan na dzień 01.10.2015 r.

	w Płocku;	
5.	Powiatowy Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Sochaczewie;	powiat sochaczewski
6.	Powiatowy Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Zielonce;	powiat wołomiński
7.	Powiatowy Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Konstancinie-Jeziornej;	powiat piaseczyński
8.	Powiatowy Zespół Placówek Pomocy Dziecku i Rodzinie w Siennie	powiat lipski
9.	Zespół Ośrodków Wsparcia Ośrodek Interwencji Kryzysowej i Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w Piastowie	powiat pruszkowski
10.	Zespół Ośrodków Wsparcia w Mławie	powiat mławski
11.	Centrum Interwencji Kryzysowej "Dom Otwartych Serc" w Otwocku	Caritas Diecezji Warszawsko – Praskiej w Otwocku
12.	Dom Samotnej Matki w Laskach prowadzony przez Towarzystwo Pomocy im. Św. Brata Alberta	powiat warszawski-zachodni
13.	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Dział Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Nowym Dworze Mazowieckim	powiat nowodworski
14.	Ośrodek Interwencji Kryzysowej funkcjonujący w strukturach Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Węgrowie	powiat węgrowski
15.	Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Radomiu	Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Oddział Powiatowy w Radomiu
16.	Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Wyszku	Stowarzyszenie Monar, Ośrodek Leczenia, Terapii i Rehabilitacji Uzależnień
17.	Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Mińsku Mazowieckim	Caritas Diecezji Warszawsko – Praskiej

W przypadku kilkunastu powiatów nie stwierdzono potrzeby utworzenia specjalnego ośrodka interwencji kryzysowej, a zadania związane z przeciwdziałaniem zjawiska handlu ludźmi oraz udzielanie pomocy osobom w trudnej sytuacji życiowej realizowane są w ramach zadań powiatowych centrów pomocy rodzinie. Z kolei cztery powiaty: zwoleński, przysuski, radomski i kozienicki posiadają porozumienie zawarte z powiatem lipskim na świadczenie usług w zakresie interwencji kryzysowej. Zadanie to realizuje Powiatowy Zespół Placówek Pomocy Dziecku i Rodzinie – Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Siennie.

Zdecydowana większość przedstawionych placówek świadczy pomoc dla matek z dziećmi (13) oraz dla kobiet (12). 7 ośrodków udziela wsparcia mężczyznom, a 2 placówki

ukierunkowane są na niesienie pomocy dzieciom. Niektóre ośrodki udzielają pomocy pokrzywdzonym bez względu na płeć czy wiek. Dodatkowo 5 z nich udziela wsparcia osobom z niepełnosprawnościami.

2) Kadra merytoryczna zatrudniona przez ośrodki interwencji kryzysowej przy wykonywaniu zadań związanych z udzielaniem wsparcia i ochrony ofiar handlu ludźmi

Wyniki badań ankietowych pokazują, że liczba pracowników zatrudnionych w ośrodkach interwencji kryzysowej na terenie województwa mazowieckiego w porównaniu do roku 2011 sukcesywnie maleje. **W bieżącym roku** kierownicy ankietowanych ośrodków deklarują, że **liczba pracowników wykonujących zadania związane z udzielaniem wsparcia osobom pokrzywdzonym wynosi ogółem 116**. W porównaniu do badania z **2011 roku**, wszystkich pracowników zaangażowanych w proces udzielania pomocy ofiarom handlu ludźmi zgłoszono **131**.

Odwołując się do sprawozdania Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej w zakresie zatrudnienia w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej liczba osób zatrudnionych w 2014 roku w Ośrodkach Interwencji Kryzysowej w woj. mazowieckim wynosiła 106². Rozbieżności w liczbie pracowników zatrudnionych w tych placówkach, (wymienionych przez kierowników tych placówek w badaniu, oraz wskazanych w sprawozdaniu MPiPS) najprawdopodobniej wynikają z faktu, iż część kadry merytorycznej wypełnia zadania z zakresu interwencji kryzysowej również w ramach zadań Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie, bądź innych jednostek organizacyjnych pomocy społecznej.

Należy jeszcze podkreślić, że w większości omawiane w niniejszym opracowaniu placówki skierowane są na udzielanie pomocy osobom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej, m.in. ofiarom przemocy w rodzinie, osobom z problemem uzależnienia, etc. Udzielanie pomocy ofiarom handlu ludźmi jest tylko jednym z wielu zadań realizowanych na terenie opisywanych placówek.

² Źródło: <http://www.mpips.gov.pl/pomoc-spoieczna/raporty-i-statystyki/statystyki-pomocy-spoiecznej/statystyka-za-rok-2014/>

Pracownicy 7 ośrodków, w liczbie 22 osób, zostali w latach 2011-2014 przeszkoleni w zakresie pomocy ofiarom handlu ludźmi podczas specjalnych szkoleń organizowanych przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Mazowieckie Centrum Polityki Społecznej lub organizacje pozarządowe, w tym przez Fundację Przeciwko Handlowi Ludźmi i Niewolnictwu La Strada. Wśród nich znalazło się: 12 psychologów, 2 pracowników socjalnych i 8 pracowników innej kadry merytorycznej zaangażowanej w proces udzielania pomocy ofiarom handlu ludźmi.

Szkolenia te dotyczyły następujących tematów:

- ✓ „Bezpieczna praca za granicą – blaski i cienie emigracji zarobkowej do Holandii”;
- ✓ „Sztuka pomagania ofiarom handlu ludźmi”;
- ✓ Szkolenie dla kadry pomocy społecznej na temat wsparcia ofiar handlu ludźmi;
- ✓ „Wsparcie ofiar handlu ludźmi”. Konferencja na temat ochrony i promowania praw ofiar handlu ludźmi;
- ✓ Wsparcie psychologiczne ofiar handlu ludźmi;
- ✓ Problem współczesnego niewolnictwa w Polsce.

Łącznie w placówkach zapewniających wsparcie ofiarom handlu ludźmi zatrudnionych jest 47 psychologów. Średnio 25% z nich przeszło szkolenie w zakresie udzielania wsparcia ofiarom handlu ludźmi. W przypadku pracowników socjalnych na 14 osób zaangażowanych w proces udzielania wsparcia ofiarom handlu ludźmi, tylko dwie uczestniczyły w szkoleniach organizowanych przez MPiPS lub przez inne podmioty. Wśród pozostałej kadry pracowników zaangażowanych w zadania związane z udzielaniem wsparcia ofiarom handlu ludźmi wskazano: pedagogów, pedagogów-interwentów, pedagoga-mediatora, terapeutów, terapeutów-mediatorów, prawników, a także pracowników pełniących dyżury nocną porą, którzy odpowiadają za bezpieczeństwo mieszkańców placówek, oraz za przyjęcia interwencyjne nocną porą.

Wyniki badania wskazują, że od 2011 roku żaden z pracowników kadry merytorycznej nie został przeszkolony i nie jest przygotowany do pracy wyłącznie z cudzoziemcami będącymi ofiarami handlu ludźmi.

3) Wyposażenie i przystosowanie obiektów do udzielania pomocy ofiarom przestępstwa handlu ludźmi

Zapewnienie odpowiedniego wyposażenia obiektów, w których udzielana jest pomoc ofiarom przestępstwa handlu ludźmi powinno stanowić nieodłączny element w procesie systemu wsparcia ofiar. Specyfika pracy z przedstawianą grupą pokrzywdzonych wymaga w pierwszej kolejności zapewnienia poczucia komfortu, dyskrecji i bezpieczeństwa. Niezbędne jest więc przygotowanie odpowiedniej liczby miejsc, w których osoby w trudnej sytuacji życiowej mogłyby szukać schronienia, a także przystosowanie ich do indywidualnych potrzeb poszczególnych grup społecznych.

Z wyników przeprowadzonej ankiety wynika, iż łącznie **placówki udzielające wsparcia osobom pokrzywdzonym, w tym ofiarom przestępstwa handlu ludźmi dysponują 64 pokojami, w których znajduje się 189 miejsc noclegowych**. Jeden ośrodek umożliwia dostawienie czterech dodatkowych miejsc w sytuacji kryzysowej. Większość pokoi i miejsc noclegowych przeznaczonych jest dla kobiet oraz matek z dziećmi. Wyłącznie 7 placówek przygotowanych jest na przyjęcie i udzielenie pomocy mężczyznom, znajdującym się w trudnej sytuacji. Wśród ankietowanych kierownicy jedynie siedmiu ośrodków dysponują schronieniem zarówno dla kobiet, jak i mężczyzn. Są to:

- Ośrodek Interwencji Kryzysowej prowadzony przez Stowarzyszenie Monar w Wyszkowie,
- Powiatowy Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Sochaczewie,
- Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Warszawie przy ul. 6-go Sierpnia 1/5,
- Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Warszawie przy ul. Dalibora 1,
- Powiatowy Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Konstancinie-Jeziornej,
- Powiatowy Zespół Placówek Pomocy Dziecku i Rodzinie w Siennie,
- Zespół Ośrodków Wsparcia w Mławie.

W kwestii przystosowania opisywanych obiektów do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, zrealizowane badanie wskazuje, że zaledwie **4 spośród 17 ośrodków są w pełni dostosowane**, a cztery dostosowane są częściowo, np. posiadają tylko podjazd dla wózków przy wejściu do budynku.

Nie najlepiej wygląda też kwestia zapewnienia bezpieczeństwa, w szczególności systemu ochrony obiektów udzielających schronienia osobom pokrzywdzonym, przebywającym na terenie placówki zaangażowanej w udzielanie pomocy. **Dziesięć ośrodków posiada system ochrony w postaci monitoringu wizyjnego, kamer, wideodomofonu, czy współpracy z wyspecjalizowaną firmą ochroniarską.** Kierownicy pozostałych siedmiu placówek nie są w stanie zagwarantować bezpiecznego schronienia dla ofiar wymagających wsparcia. Powodem najczęściej jest brak środków finansowych.

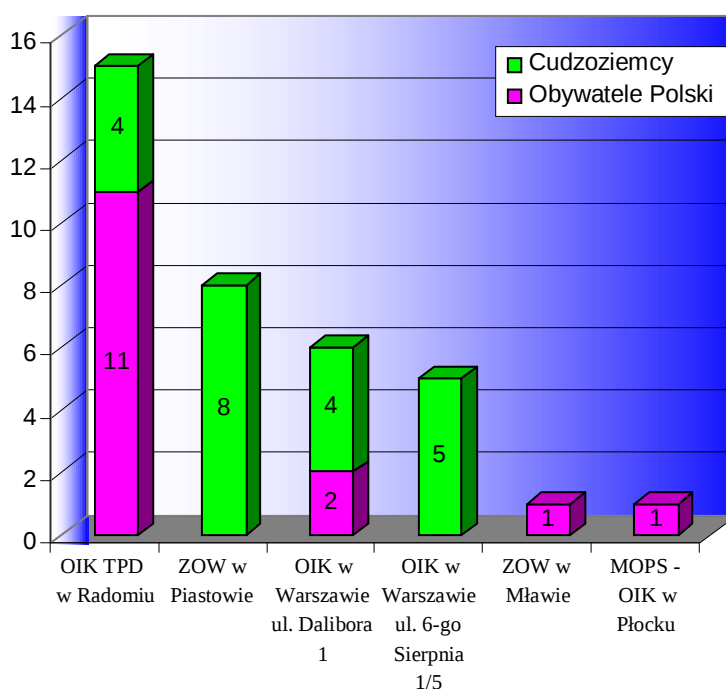
Liczba obiektów i miejsc noclegowych dla osób w trudnej sytuacji życiowej w opinii kierowników ankietowanych ośrodków wydaje się być wystarczająca. Warto jednak podkreślić, iż nie wszystkie placówki posiadają samodzielnie wyodrębnione budynki. Jeden z ankietowanych Ośrodków Interwencji Kryzysowej ma siedzibę na terenie Domu Pomocy Społecznej, inny mieści się w tym samym budynku co Dom Dziecka, Internat i Warsztaty Terapii Zajęciowej. Jeszcze jeden znajduje się w tym samym budynku, w którym siedzibę ma Policja.

4) Doświadczenie kadry merytorycznej w zakresie pomocy ofiarom przestępstwa handlu ludźmi: charakterystyka odbiorców, formy udzielonego wsparcia, współpraca z innymi instytucjami

Spośród 17 placówek wykonujących zadania z zakresu interwencji kryzysowej na terenie województwa mazowieckiego jedynie personel 6 ośrodków posiada doświadczenie w zakresie udzielania pomocy i wsparcia ofiarom przestępstwa handlu ludźmi. Kierownicy tych placówek deklarują, że kadra merytoryczna, zaangażowana w proces wspierania ofiar handlu ludźmi posiada bogate doświadczenie we współpracy z opisywaną grupą odbiorców, będącymi zarówno obywatelami Polski, jak i cudzoziemcami. Pracownicy ci mają dużą wiedzę i wysoko rozwinięte umiejętności współpracy z osobami przeżywającymi trudności życiowe. Wśród wspomnianych sześciu, kadra dwu ośrodków udzieliła w roku ubiegłym wsparcia (po) jednej osobie wymagającej pomocy. W przypadku reszty placówek pomoc udzielono kilku lub kilkunastu osobom pokrzywdzonym przestępstwem handlu ludźmi. Liczba osób, które skorzystały z oferty przedstawionych placówek wynosi od 5 do 13.

Poniższy diagram prezentuje rozkład liczbowy osób korzystających z pomocy w ośrodkach interwencji kryzysowej w 2014 roku w województwie mazowieckim.

Ofiary przestępstwa handlu ludźmi, korzystające ze wsparcia ośrodków interwencji kryzysowej w woj. mazowieckim w 2014 r.

Rysunek 1. Liczba ofiar przestępstwa handlu ludźmi, które skorzystały ze wsparcia ośrodków interwencji kryzysowej w woj. mazowieckim w 2014 r.

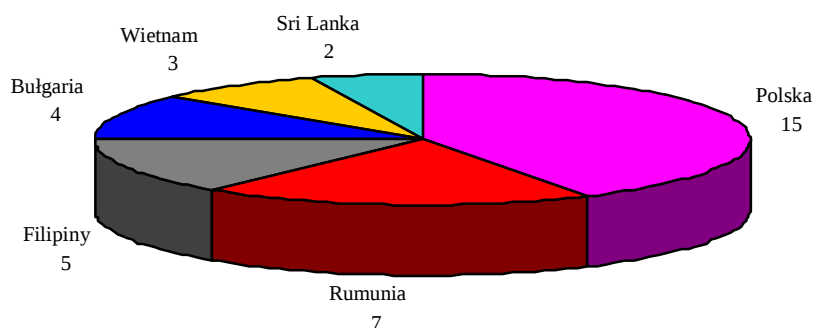
Na szczególną uwagę zasługują pracownicy Ośrodka Interwencji Kryzysowej TPD w Radomiu, którzy dodatkowo w ramach działalności profilaktycznej prowadzą Punkt Konsultacyjny, skierowany głównie do osób wyjeżdżających do innych krajów w celach zarobkowych. W opinii kierownika tego Ośrodka, prowadzenie wspomnianego punktu jest celowe, na co wskazują liczby osób korzystających z porad konsultantów. Rocznie do punktu zgłasza się od 40 do 60 osób. W większości są to osoby młode, które chcą dowiedzieć się jak uchronić się przed przestępstwem handlu ludźmi. Ze względu na ograniczone środki budżetowe kadra Ośrodka prowadzi ten punkt na zasadzie pracy społecznej.

Kraj pochodzenia i status prawny osób, którym została udzielona pomoc w ośrodkach interwencji kryzysowej są zróżnicowane. Wsparcie w przedstawianych tutaj placówkach

otrzymali dotychczas zarówno obywatele polscy, jak i obcokrajowcy (Białorusini, Rumuni, Bułgarzy, Wietnamczycy, obywatele Bangladeszu, Sri Lanki, czy Filipin). Część z nich objęta była Programem wsparcia i ochrony ofiary/świadka handlu ludźmi³ realizowanym przez Fundację Na Rzecz Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi i Niewolnictwu La Starda na zlecenie Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.

Z danych przedstawionych w kwestionariuszach ankiet wynika, że w 2014 r. wsparcie w ośrodkach interwencji kryzysowej i w placówkach wspierających osoby w trudnej sytuacji życiowej udzielono w sumie 36-ciu ofiarom handlu ludźmi. Wśród nich znajdowali się zarówno obywatele Polski, jak i cudzoziemcy, którzy stanowili 58% wszystkich beneficjentów. Niniejszy diagram prezentuje rozkład liczbowy ofiar handlu ludźmi, którym udzielono wsparcie z uwzględnieniem kraju pochodzenia.

**Ofiary przestępstwa handlu ludźmi,
którym udzielono wsparcia w 2014 r.**

Rysunek 2. Liczba ofiar handlu ludźmi, którym udzielono wsparcia w ośrodkach interwencji kryzysowej w 2014 r. w województwie mazowieckim

³ Podstawowym celem Programu jest zapewnienie ochrony i wsparcia ofiarom handlu ludźmi poprzez zaspokojenie ich podstawowych potrzeb życiowych oraz wzbudzenie ich większego zaufania w stosunku do organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości, a przez to zwiększenie ich gotowości do współpracy z polskimi organami ścigania i wymiarem sprawiedliwości. Program skierowany jest wyłącznie do cudzoziemców – ofiar handlu ludźmi.

Kierownicy wraz z pracującą kadrą merytoryczną posiadają doświadczenie w udzielaniu pomocy ofiarom handlu ludźmi i deklarują podejmowanie współpracy z innymi podmiotami, w tym z Fundacją Na Rzecz Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi i Niewolnictwu La Starda, Ośrodkami Pomocy Społecznej, organizacjami pozarządowymi prowadzącymi placówki dla osób uzależnionych (np. MONAR), innymi ośrodkami interwencji kryzysowej, Strażą Graniczną czy Policją.

W ramach oferowanej pomocy pracownicy placówek zapewniających wsparcie ofiarom handlu ludźmi udzielili następujących form pomocy:

- wsparcie psychologiczne i emocjonalne;
- pomoc prawna;
- pomoc i praca socjalna;
- pomoc psychiatryczna;
- pomoc psychologiczno-pedagogiczna;
- zapewnienie pomocy medycznej;
- zapewnienie schronienia;
- zapewnienie częściowego wyżywienia;
- zapewnienie dostępu do środków czystości;
- motywowanie do leczenia odwykowego;
- współpraca z instytucjami zewnętrznymi.

Na 17 opisywanych placówek zapewniających wsparcie osobom pokrzywdzonym poprzez zjawisko handlu ludźmi **jedynie kadra merytoryczna 2 Ośrodków Interwencji Kryzysowej prowadzi systematycznie działania profilaktyczne związane z przeciwdziałaniem handlowi ludźmi.**

W głównej mierze są to:

- ❖ kolportaż ulotek pozyskanych z organizacji pozarządowych zajmujących się udzielaniem wsparcia ofiarom handlu ludźmi,
- ❖ działania w zakresie poradnictwa dla osób wyjeżdżających do innych krajów w celach zarobkowych.

Pracownicy trzech placówek organizują działania profilaktyczne (szkolenia, wykłady) skierowane do młodzieży szkół ponadgimnazjalnych, związane z tematyką handlu ludźmi. Niestety nie są to działania prowadzone regularnie.

Kierownicy pozostałych placówek angażujących się w udzielanie pomocy ofiarom handlu ludźmi do tej pory nie prowadzili żadnej profilaktyki związanej z przeciwdziałaniem tego zjawiska. Tylko nieliczni zadeklarowali chęć rozpoczęcia w przyszłości działalności profilaktycznej i edukacyjnej.

5) Przygotowanie ośrodków do wykonywania zadań z zakresu pomocy ofiarom handlu ludźmi

Przeprowadzone badanie nawiązuje również do stopnia przygotowania placówek do udzielania pomocy ofiarom handlu ludźmi. Powołując się na odpowiedzi zawarte w kwestionariuszach ankiet **jedynie 8 spośród 17 kierowników Ośrodków deklaruje, że kadra merytoryczna i warunki techniczne w ich placówkach zapewniają skuteczne wykonywanie zadań z zakresu pomocy ofiarom handlu ludźmi, w tym cudzoziemcom.** Kadra ta jest wykwalifikowana i potrafi skutecznie udzielać wsparcia ofiarom handlu ludźmi dzięki szkoleniom organizowanym przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, a także dzięki znajomości języków obcych, co umożliwia szybkie podjęcie współpracy z cudzoziemcami doświadczonymi tym przestępstwem. Jeden ośrodek zapewnia dostęp do bezpłatnej infolinii, która pełni funkcję telefonu zaufania oraz funkcję informacyjną. Dzięki tej formie pomocy zainteresowane osoby mogą uzyskać informacje na temat gdzie, i w jakim zakresie można znaleźć pomoc w różnych sytuacjach kryzysowych. Dodatkowo personel jednej placówki jest gotowy na przyjęcie i udzielenie wsparcia ofiarom handlu ludźmi, będącymi obywatelami Polski.

Pracownicy merytoryczni, zatrudnieni w placówkach biorących udział w badaniu w większości posiadają wiedzę z zakresu instytucji biorących udział, bądź wspomagających proces udzielania pomocy ofiarom handlu ludźmi. Najczęściej wymieniają takie instytucje, jak: ośrodki pomocy społecznej, Fundacja Na Rzecz Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi i Niewolnictwu "La Strada", Fundacja Centrum Praw Kobiet, Sądy, Prokuratura, Straż Graniczna, oraz Policja.

Analiza przesłanych kwestionariuszy ankiet wskazuje, że posiadana wiedza, oraz przystosowanie kilku obiektów, nie umożliwiają skutecznego udzielania pomocy ofiarom handlu ludźmi. Kierownicy prawie wszystkich placówek mocno podkreślają, że **w dalszym ciągu istnieje duże zapotrzebowanie na wiele form pomocy, aby praca na rzecz ofiar handlu ludźmi przynosiła lepsze skutki**. W większości wymieniono tutaj następujące formy potrzeb:

- konieczność szkoleń z zakresu pomocy przysługującej ofiarom handlu ludźmi (zarówno obywatelom Polski, jak i cudzoziemcom);
- konieczność poszerzania umiejętności językowych;
- konieczność zatrudnienia wykwalifikowanych pracowników;
- konieczność modernizacji budynku;
- zapewnienie monitoringu i wykwalifikowanej ochrony osób i mienia;
- zwiększenie bazy lokalowej dla ofiar handlu ludźmi.

Personel większości placówek oferujących wsparcie ofiarom handlu ludźmi zwraca uwagę na liczne dylematy, z jakimi spotykają się (bądź mogą się spotkać) zatrudnieni pracownicy w pracy z osobami pokrzywdzonymi, będącymi zarówno obywatelami Polski, jak i cudzoziemcami. Wskazują następujące problemy:

- bariera językowa,
- różnice kulturowe,
- brak odpowiedniego zapewnienia bezpieczeństwa ofiarom handlu ludźmi,
- brak wiedzy i przepisów prawa w zakresie współpracy z ofiarami handlu ludźmi,
- ciężkie warunki lokalowe.

Odnosząc się do potrzeb w zakresie udzielania pomocy ofiarom handlu ludźmi, oraz problemów, z jakimi muszą radzić sobie pracownicy udzielający wsparcia tej grupie odbiorców, jedynie co drugi kierownik spośród opisywanych placówek zamierza podjąć określone kroki w kierunku rozwoju skutecznej pomocy. Większość z nich planuje udział kadry merytorycznej w szkoleniach podnoszących wiedzę w zakresie pomocy ofiarom handlu ludźmi. Nieliczni zakładają poszerzenie i wzmocnienie współpracy międzyinstytucjonalnej, czy podjęcie działań o charakterze profilaktycznym i edukacyjnym.

Co do współpracy ankietowanych placówek z jednostkami biorącymi udział w procesie udzielania pomocy ofiarom handlu ludźmi, kierownicy pięciu Ośrodków oceniają ją w stopniu wystarczającym. W ocenie jednego kierownika współpraca ta nie jest wystarczająca, ponieważ nie ma określonych jasnych zasad współdziałania oraz brakuje zrozumienia dla zasad funkcjonowania Ośrodka. Kierownicy pozostałych jedenastu placówek nie współpracowali do tej pory z innymi jednostkami.

6) Działania dodatkowe prowadzone przez powiaty, w szczególności przez powiaty, które nie posiadają wyspecjalizowanych placówek skierowanych do ofiar handlu ludźmi

W toku przeprowadzonego badania ankietowego uzyskano 17 kwestionariuszy ankiet opisujących stan przygotowania oraz doświadczenie personelu ośrodków interwencji kryzysowej w udzielaniu pomocy ofiarom handlu ludźmi. Odpowiedzi na temat udzielania wsparcia tej grupie odbiorców otrzymano również od przedstawicieli tych powiatów, w których nie funkcjonuje placówka w charakterze interwencji kryzysowej, a pomoc pokrzywdzonym, znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej udzielana jest w innych formach.

Przykładem jest miasto stołeczne Warszawa, na terenie którego zadania z zakresu współpracy z ofiarami handlu ludźmi pełni kilka jednostek. Zadania z zakresu udzielania pomocy i zapewnienia bezpieczeństwa ofiarom handlu ludźmi udzielają dwa Ośrodki Interwencji Kryzysowej:

- Ośrodek Interwencji Kryzysowej przy ul. Dalibora 1;
- Ośrodek Interwencji Kryzysowej znajdujący się przy ul. 6 Sierpnia 1/5.

Obok wymienionych placówek bezpośrednią pomoc małoletnim ofiarom handlu ludźmi oferuje również jedna placówka opiekuńczo-wychowawcza nadzorowana przez Warszawskie Centrum Pomocy Rodzinie. Ponadto zgodnie z Ustawą z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej wsparcie ofiarom handlu ludźmi zapewniają również ośrodki pomocy społecznej, funkcjonujące w strukturze miasta stołecznego Warszawy. Dodatkowo Centrum Pomocy

Spółecznej im. Andrzeja Tymowskiego Dzielnicy Śródmieście świadczy pomoc na rzecz opisywanej grupy odbiorców.

W toku prowadzonego badania otrzymano również informację z powiatów: zwoleńskiego, przysuskiego, radomskiego i kozienickiego na temat zaangażowania w proces pomocy osobom pokrzywdzonym przestępstwem handlu ludźmi. Wymienione powiaty posiadają porozumienie z powiatem lipskim na świadczenie usług w zakresie interwencji kryzysowej.

Na podstawie przesłanych informacji otrzymanych z powiatów: białobrzeskiego, ciechanowskiego, garwolińskiego, gostynińskiego, grodziskiego, grójeckiego, legionowskiego, łosickiego, makowskiego, ostrołęckiego, ostrowskiego, płockiego, płońskiego, przasnyskiego, pułtuskiego, siedleckiego, sierpeckiego, sokołowskiego, szydłowieckiego, żuromińskiego, oraz żyrardowskiego, na tych obszarach nie ma aktualnie zapotrzebowania na utworzenie ośrodków interwencji kryzysowej, bądź innych placówek, w których miałyby być świadczona pomoc ofiarom handlu ludźmi. Uzasadnieniem jest fakt, że do tej pory nie odnotowano przypadku handlu ludźmi. W sytuacji, gdy osoba zgłasza problem (nie tylko na tle zjawiska handlu ludźmi) otrzymuje pomoc w powiatowych centrach pomocy rodzinie lub innych jednostkach organizacyjnych. Jednocześnie przedstawiciele wymienionych powiatów podkreślili, że jeśli takie problemy zaczęłyby się pojawiać, wówczas wzięliby pod uwagę rozszerzenie formy pomocy we współpracy z instytucjami udzielającymi w sposób profesjonalny wsparcia osobom w trudnej sytuacji życiowej.

7) Wnioski

Wyniki badania ankietowego przeprowadzonego przez Wydział Polityki Społecznej Mazowieckiego Urzędu Wojewódzkiego wskazują, że **większość z ankietowanych ośrodków interwencji kryzysowej oraz placówek zajmujących się udzielaniem pomocy ofiarom handlu ludźmi nie jest wystarczająco przygotowana do pracy z tą grupą odbiorców**, będącymi zarówno obywatelami Polski, jak i cudzoziemcami. Przeważnie powodem takiego stanu rzeczy jest **niedostateczna wiedza kadry merytorycznej na temat współpracy z ofiarami handlu ludźmi**. Nieznajomość języków obcych oraz różnice

kulturowe również stają się istotną przyczyną, dla której personel placówek gorzej radzi sobie w pracy z ofiarami handlu ludźmi, szczególnie z cudzoziemcami.

Problemem powodującym trudności w pracy związanej z udzielaniem pomocy ofiarom handlu ludźmi są również trudne warunki lokalowe. W najgorszej sytuacji znajdują się osoby z niepełnosprawnościami, dla których istnieje bardzo ograniczona liczba obiektów odpowiednio przystosowanych dla ich potrzeb. Kierownicy tych placówek zwracają uwagę na **ograniczone środki finansowe, które uniemożliwiają modernizację budynków**. Drugą grupą osób, która może mieć problem w uzyskaniu pomocy w sytuacji kryzysowej są mężczyźni. Na terenie województwa mazowieckiego jedynie siedem placówek zapewnia pomoc tej grupie osób. Dodatkowo pomoc ta świadczona jest w miejscach, gdzie wsparcie udzielane jest również kobietom i dzieciom. **Brak funkcjonowania placówki przystosowanej do udzielania wsparcia wyłącznie mężczyznom** potrzebującym pomocy może zniechęcać ich do zgłaszania się po tą pomoc, a w konsekwencji powodować fatalne skutki zdrowotne i społeczne.

Istotnym problemem jest również niedostateczne, bądź też brak zapewnienia bezpieczeństwa ofiarom handlu ludźmi na terenie placówek, w których udzielane jest wsparcie osobom tego potrzebującym. Mając na względzie specyfikę pracy z ofiarami handlu ludźmi, zapewnienie bezpieczeństwa tym osobom powinno stanowić wartość priorytetową. Gotowość osób pokrzywdzonych do współpracy z organami ścigania i wymiarem sprawiedliwości możliwa jest bowiem tylko wtedy, gdy zostaną zaspokojone u nich podstawowe potrzeby życiowe, w tym poczucie bezpieczeństwa.

W porównaniu do badania przeprowadzonego w roku 2011 widoczny jest **wzrost liczby przeszkolonych pracowników kadry merytorycznej w zakresie wiedzy i umiejętności dotyczących współpracy z ofiarami handlu ludźmi**, w szczególności w zakresie sposobów udzielania skutecznej pomocy tej grupie osób. Szkolenia organizowane przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej oraz organizacje pozarządowe zajmujące się udzielaniem wsparcia opisywanej grupie, pozytywnie wpływają na wzrost świadomości i wiedzy w zakresie wsparcia ofiar handlu ludźmi oraz specyfiki pracy z nimi. Mimo zauważalnej poprawy wiedzy nadal zdecydowana większość kierowników ankietowanych placówek zauważa **konieczność podnoszenia kwalifikacji z zakresu pomocy przysługującej ofiarom handlu ludźmi** i współpracy z tymi osobami, zarówno obywatelami Polski, jak i cudzoziemcami.

8) Placówki biorące udział w ankiecie

Niniejszy raport powstał dzięki współpracy następujących podmiotów:

1. Powiatowy Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Sochaczewie;
2. Powiatowy Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Zielonce;
3. Powiatowy Zespół Placówek Pomocy Dziecku i Rodzinie w Siennie;
4. Powiatowy Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Konstancinie-Jeziornie;
5. Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Warszawie ul. 6 – go Sierpnia 1/5;
6. Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Warszawie ul. Dalibora 1;
7. Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Ostrołęce;;
8. Ośrodek Interwencji Kryzysowej Towarzystwo Przyjaciół Dzieci w Radomiu
9. Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Wyszkanie Stowarzyszenie Monar, Ośrodek Leczenia, Terapii i Rehabilitacji Uzależnień;
10. Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Mińsku Mazowieckim Caritas Diecezji Warszawsko – Praskiej;
11. Zespół Ośrodków Wsparcia Ośrodek Interwencji Kryzysowej i Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w Piastowie;
12. Zespół Ośrodków Wsparcia Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Mławie;
13. Centrum Interwencji Kryzysowej "Dom Otwartych Serc" Caritas Diecezji Warszawsko – Praskiej w Otwocku;
14. Dom Samotnej Matki w Laskach Towarzystwo Pomocy im. Św. Brata Alberta;
15. Ośrodek Interwencji Kryzysowej Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Węgrowie;
16. Ośrodek Interwencji Kryzysowej Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Nowym Dworze Mazowieckim;
17. Ośrodek Interwencji Kryzysowej Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Płocku.

Załącznik nr 1. Ankieta: Przygotowanie ośrodków interwencji kryzysowej do udzielenia pomocy ofiarom handlu ludźmi oraz działania podejmowane przez placówki w 2014 r.

I. Nazwa placówki

--

II. Typ placówki (proszę zaznaczyć X w odpowiednim wierszu)

1. placówka przyjmująca osoby niepełnosprawne	
2. placówka dla matek z dziećmi	
3. placówka dla kobiet	
4. placówka dla dzieci	
5. placówka dla mężczyzn	
6. inne (jakie)	

III. Kadra merytoryczna

1. liczba aktualnie zatrudnionych pracowników					
a. w tym przeszkolonych w zakresie pomocy ofiarom handlu ludźmi w latach 2011-2015	2011 r.	2012 r.	2013 r.	2014 r.	2015 r.
<i>Imię i nazwisko</i>					
<i>Nazwa szkolenia</i>					
<i>Data szkolenia</i>					
2. liczba aktualnie zatrudnionych psychologów					

a. w tym przeszkolonych w zakresie pomocy ofiarom handlu ludźmi w latach 2011-2015	2011 r.	2012 r.	2013 r.	2014 r.	2015 r.
<i>Imię i nazwisko</i>					
<i>Nazwa szkolenia</i>					
<i>Data szkolenia</i>					
3. liczba aktualnie zatrudnionych pracowników socjalnych					
a. w tym przeszkolonych w zakresie pomocy ofiarom handlu ludźmi w latach 2011-2015	2011 r.	2012 r.	2013 r.	2014 r.	2015 r.
<i>Imię i nazwisko</i>					
<i>Nazwa szkolenia</i>					
<i>Data szkolenia</i>					
4. inna kadra merytoryczna zaangażowana w proces udzielania pomocy ofiarom handlu (jaka, w jakim zakresie)					

IV. Wyposażenie

1. Łączna liczba pokoi, w tym:	
a. liczba pokoi dla mężczyzn	
b. liczba pokoi dla kobiet	
c. liczba pokoi dla dzieci	
2. Liczba miejsc noclegowych, w tym:	

a. dla mężczyzn	
b. dla kobiet	
c. dla dzieci	
3. przystosowanie budynku do potrzeb osób niepełnosprawnych	
4. system ochrony/monitoring (jaki)	
5. inne ważne informacje dotyczące obiektu	

V. Doświadczenie w zakresie pomocy ofiarom handlu ludźmi w 2014 r.

1. Czy placówka ma doświadczenie w pomocy ofiarom handlu ludźmi? Jeśli tak, jakie (kobiety, mężczyźni, dzieci, Polacy, obcokrajowcy; proszę krótko opisać)?

--

3. Kraj pochodzenia i status prawny osób, którym udzielano pomocy

--

4. Liczba ofiar handlu ludźmi, którym placówka udzieliła pomocy, w tym liczba cudzoziemców.

--

5. W przypadku wystąpienia konieczności udzielenia wsparcia, czy była prowadzona współpraca z innymi podmiotami. Jeśli tak, to z jakimi i w jakim zakresie (proszę krótko opisać)?

--

6. Rodzaj udzielonego wsparcia (proszę opisać jaki).

--

7. Czy placówka prowadzi profilaktykę związaną z przeciwdziałaniem handlowi ludźmi? Jeśli tak, proszę opisać jaką.

VI. Przygotowanie placówki do wykonywania zadań z zakresu pomocy ofiarom handlu ludźmi.

1. Czy placówka jest przystosowana do udzielania pomocy ofiarom handlu ludźmi, zarówno obywatelom polskim, jak i obcokrajowcom?

2. Czy kadra merytoryczna zatrudniona w placówce posiada wiedzę z zakresu instytucji biorących udział/wspomagających proces udzielania pomocy ofiarom handlu ludźmi (proszę wymienić instytucje współpracujące w zakresie udzielania pomocy ofiarom handlu ludźmi)?

3. Czy istnieje potrzeba poszerzenia wiedzy z zakresu pomocy przysługującej ofierze handlu ludźmi, z uwzględnieniem pomocy udzielanej obywatelom polskim i cudzoziemcom (w tym obywatelom UE)?

VII. Dodatkowe informacje

1. Zdiagnozowane potrzeby placówki w zakresie wypełniania zadań związanych z pomocą osobom będącym ofiarami handlu ludźmi, w tym cudzoziemcom (konieczność szkoleń, konieczność modernizacji obiektu itp.)

2. Problemy, z jakimi spotyka się/może się spotkać ośrodek w pracy z cudzoziemcami będącymi ofiarami handlu ludźmi (proszę krótko opisać).

3. Plany placówki w zakresie rozwoju skutecznej pomocy ofiarom handlu ludźmi.

4. Czy współpraca z innymi jednostkami współpracującymi w procesie udzielania wsparcia ofiarom handlu ludźmi jest wystarczająca? Jeśli nie, dlaczego (proszę krótko opisać)?

5. Inne informacje ważne z punktu widzenia placówki.